

MEMO

AAN Algemeen Bestuur
VAN Jaqueline ten Voorde
DATUM 6 juni 2019
ONDERWERP Afhandeling brand ANF Lingen

Brand ANF Lingen

1. Inleiding

Op 6 december 2018 is er brand geweest bij Advanced Nuclear Fuels (ANF) in Lingen. Advanced Nuclear Fuels fabriceert brandstofstaven, componenten voor brandstofstaven en onderdelen voor de reactorkern zowel ten behoeve van kerncentrales in Europa als voor de wereldmarkt van het moederbedrijf Framatome. De vestiging Lingen fabriceert sinds meer dan 40 jaar brandstofstaven voor drukwater- en kokend water reactoren en speciale producten. Bovendien voert deze vestiging opdrachten uit op het gebied van ombouw en demontage van nog niet ingezette brandstofelementen en draagt daarmee bij aan het kernbrandstofvrij maken van stilgelegde Duitse kerncentrales.

De brand is ontstaan in een apparaat in de chemiekast (in de verdamper). De brand heeft geen gevaar opgeleverd voor de omgeving. Door media aandacht is er maatschappelijke onrust ontstaan, dit vormt voor de Veiligheidsregio Twente reden om dit incident te evalueren. Dit is in drie stappen gebeurd richting het Algemeen Bestuur:

1. First Impression Report: vergadering van 12 februari 2019.
2. Procesnotitie: vergadering van 15 april 2019.
3. Rapportage evaluatie brand ANF Lingen: vergadering van 1 juli 2019.

In deze laatste rapportage, naar aanleiding van de brand bij ANF Lingen, wordt een totaaloverzicht gepresenteerd van de zaken die door de Veiligheidsregio zijn opgepakt. Hierin zijn dus ook de punten opgenomen die ook al in de eerdere rapportage zijn benoemd. Hierbij is breder gekeken dan sec het incident bij ANF Lingen. Nieuw in deze rapportage is bijvoorbeeld de criteria die door ons zijn opgesteld waarbij de VRT geïnformeerd wil worden door de Duitse meldkamer, de risico's in Duitsland die in kaart zijn gebracht, het seminar meldkamer, aanvullende planvorming en de oefening van november 2019. De punten zijn onderverdeeld in:

1. Acties naar aanleiding van de brand ANF Lingen
2. Risico's, informatievoorziening & operationele afspraken
3. Opleiden, trainen en oefenen

Voor een goed beeld van de situatie is het goed te beseffen dat de brand van 6 december jl. bij ANF in Lingen in Duitsland niet tot maatschappelijk onrust heeft geleid zoals in Twente.

De Veiligheidsregio Twente komt vanaf 2020 jaarlijks met een rapportage stand van zaken Nucleair.

2. Rapportage evaluatie afhandeling brand ANF Lingen

2.1 Acties naar aanleiding van brand ANF Lingen

- 2.1.1 Naar aanleiding van de brand op 6 december heeft er op 4 maart jl. een bezoek plaatsgevonden aan Polizeidirektion Osnabrück. Namens Twente zijn Onno van Veldhuizen, John Joosten, Stephan Wevers en Wim van der Loos hierbij aanwezig geweest. Tijdens dit bezoek is specifiek gesproken over de rol van (social) media, grensliasons, en het in kaart brengen van de risicovolle objecten aan beide kanten van de grens.
- 2.1.2 Op 9 april j.l. hebben dhr. Stephan Wevers en dhr. Herman Meuleman een gesprek gehad met directeur Marcel Oude Wesselink van RTV Oost. Het betrof een goed gesprek waarbij RTV Oost beaamde dat het zonder enige feitencheck versturen van een pushbericht en plaatsen van berichtgeving rondom de brand bij ANF in Lingen niet had mogen gebeuren. Door personele wisselingen binnen de redactie ontbrak kennis van procedures, dit heeft gezorgd voor onjuist handelen. RTV Oost is zich bewust van de impact die ze in de regio hebben en gaf aan hier in het vervolg bewuster mee om te zullen gaan.

Afgesproken is dat er een vervolgesprek wordt gepland met communicatie collega's van de Veiligheidsregio Twente om nadere afspraken te maken over de inzet RTV oost zowel in reguliere als crisisfase.

- 2.1.3 In het Algemeen Bestuur van 8 oktober 2018 is afgesproken dat het bestuur niet meer altijd wordt geïnformeerd over een International Nuclear and Radiological Event Scale 0 (INES 0) melding, aangezien deze meldingen geen gevolg hebben voor de veiligheid of gezondheid van inwoners of het milieu. Meldingen in deze categorie zijn meldingen over bijvoorbeeld een schroef die los zit of een deur die niet goed sluit bij de kerncentrale. De INES meldingen worden gepubliceerd op de websites van het KKE en het Umweltministerium van Nedersaksen. Veiligheidsregio Twente houdt de meldingen op deze websites in de gaten en monitort of - en zo ja hoe - hierover wordt gesproken in de (social) media. Als er reden is wel te informeren, bijvoorbeeld op basis van de media aandacht, wordt dit uiteraard gedaan. Deze afspraak hoeft niet te worden herzien door het incident van 6 december, hierbij was namelijk geen sprake van een INES-0 melding, maar van een daadwerkelijke incident, namelijk brand.
- 2.1.4 Op 27 mei heeft een gesprek plaatsgevonden met de ANVS, NCC en het DCC I&W over de verwachtingen, taken en verantwoordelijkheden en bereikbaarheid van een ieder naar aanleiding van het incident van 6 december. Naast taken, verantwoordelijkheden etc. is ook gesproken over de mogelijkheden besproken voor de oefening in november zie punt 2.3.3). In dit overleg is in elk geval afgesproken, dat ook bij incidenten zoals bij ANF Lingen contact gezocht kan worden met de ANVS voor een inhoudelijke duiding van het incident.

De ANVS ziet er op toe dat de nucleaire veiligheid en stralingsbescherming in Nederland voldoen aan de hoogste eisen. De ANVS stelt daarvoor regels op, verleent vergunningen, ziet toe op de naleving daarvan en kan handhavend optreden. Het NCC beheert het stelsel van de (rijks)crisisstructuur en faciliteert informatiemanagement en crisiscommunicatie op rijksniveau. De NCC-frontoffice fungeert 24 uur per dag als informatieloket en (inter-) nationaal single point of contact voor crisisbeheersing. Tijdens een (dreigende) crisis is het NCC daarmee voor veiligheidsregio's, departementen en een groot aantal andere partners een informatieknooppunt. Elk ministerie neemt maatregelen op het eigen beleidsterrein om rampen en crises aan te pakken. Daarvoor heeft elk ministerie een departementaal coördinatiecentrum (DCC I&W).

Uiteraard is de Veiligheidsregio vertegenwoordigd in diverse landelijke overleggen waarbij deze partijen ook aan tafel zitten. Zo is de Veiligheidsregio Twente vertegenwoordigd in het NDKK-overleg (Niederländisch-Deutsche Kommission für grenznahe Kerntechnische Einrichtungen). Aan dit overleg nemen aan Duitse zijde deel de federale en deelstaatministeries voor milieu (toezichthouders voor kernenergie) en aan Nederlandse zijde het ministerie van I&M, ANVS (toezichthouder) en RIVM. In dit overleg worden de ontwikkelingen betreffende nucleaire en radiologische (A en B) objecten in Nederland en Duitsland besproken. Voor Twente is dit van belang omdat het merendeel van deze objecten in het aan Twente grenzende gebied staan: het Kernkrachtwerk Emsland en Advanced Nuclear Fuels in Lingen, Urenco Gronau en het Brennstoffzwischenlager in Ahaus.

- 2.1.5 In Nederland is met het uitkomen van het Nationaal Crisisplan Stralingsincidenten een landelijke beheerstructuur in het leven geroepen, bestaande uit een stuurgroep, beheergroep en een aantal werkgroepen. Veiligheidsregio Zeeland vertegenwoordigt de veiligheidsregio's in de stuurgroep. De A-regio's waaronder Veiligheidsregio Twente zijn vertegenwoordigd in de beheergroep en de werkgroepen. Onlangs is hieraan de werkgroep Nucleaire Preparatie Veiligheidsregio's toegevoegd, die zowel aan de beheergroep NCS als aan de Raad van Directeuren Veiligheidsregio's zal rapporteren. Dit mede naar aanleiding van het incident bij ANF.

2.2 Risico's, beeld en operationele afspraken

2.2.1 Op dit moment loopt er binnen de Veiligheidsregio Twente een onderzoek naar de grensoverschrijdende risico's in de grensregio. Hierbij wordt gekeken naar verschillende risico's op alle maatschappelijke thema's die binnen het Regionaal Risicoprofiel spelen (natuurlijke omgeving, gebouwde omgeving, technologische omgeving, verkeer & vervoer, vitale infrastructuur, gezondheid, sociaal-maatschappelijk). Voor elk crisistype wordt getracht te komen tot criteria om te bepalen of een risico relevant is voor Twente. Kijkend naar het onderzoek blijkt dat Nucleair, en dan met name de kerncentrale in Lingen, het grootste risico's met effecten in Nederland is, gevolgd door hoogwater en natuurbranden.

2.2.2 Op basis van de risico's in Duitsland heeft de veiligheidsregio Twente een aantal criteria opgesteld waarbij wij geïnformeerd zouden willen worden door de Duitse meldkamer. Dit zijn fysieke gevolgen (bijvoorbeeld rook- en stankoverlast), maatschappelijk onrust, veel doden en gewonden en bij dreiging. Het criterium maatschappelijk onrust is de meest lastige criterium, omdat deze niet altijd direct in kaart is te brengen en ook omdat Duitsland niet werkt met bijvoorbeeld omgevingsbeelden. Daarom is dit criterium verder uitgediept en is de conclusies (gezien ook de risico's in Duitsland) dat alles wat neigt naar nucleair of daar aan gelieerd wordt, of dit nu Lingen, ANF, Ahaus of Gronau is, reden voor ons is om geïnformeerd te worden, omdat dit tot maatschappelijke onrust in Nederland kan leiden. Deze criteria worden tijdens het seminar meldkamer besproken met Duitsland (zie 2.3.1).

Op het moment dat onze meldkamer wordt geïnformeerd, dan zal de meldkamer (CaCo) in overleg met de operationeel leider bepalen welke delen van de crisisorganisatie moeten worden geïnformeerd of gealarmeerd.

2.2.3 'Incidenten' in de omgeving van de Kerncentrale, ook als er geen gevaar is of wanneer het incident al afgehandeld is, worden vanaf heden afgehandeld door de operationele organisatie onder verantwoordelijkheid van de operationeel leider. De crisisorganisatie is 24/7 beschikbaar en beschikt over goed opgeleide en geoefende functionarissen. Waar nodig wordt op operationeel niveau contact gezocht met onze omliggende veiligheidsregio's.

2.2.4 In de procedures binnen de kolom crisiscommunicatie is opgenomen dat er standaard een omgevingsbeeld gemaakt bij 'mediagevoelige incidenten' mits de meldkamer of één van de functionarissen van een operationele dienst weet heeft van het incident.

Bij een klein incident *buiten* de kerncentrale, zoals bij ANF op 6 december, is er een trigger nodig om de crisiscommunicatie kolom operationeel op te starten. Criteria hiervoor zijn opgesteld (zie 2.5) om er voor te zorgen dat bij toekomstige vergelijkbare situaties de kolom eerder is aangehaakt. Een eerste actie bij incidenten buiten de kerncentrale is het maken van een omgevingsbeeld. Door analyse van de (sociale) media wordt een beeld geschetst van wat er zich in de buitenwereld afspeelt. Bij geconstateerde informatiebehoefte en/of onrust onder inwoners wordt dan actief gecommuniceerd vanuit de Veiligheidsregio. Wanneer er een incident is in KKE Lingen starten de procedures die beschreven staan in het rampbestrijdingsplan KKE.

- 2.2.5 In de strategische agenda 2018-2022 risico- en crisisbeheersing is grensoverschrijdende samenwerking genoemd als één van de prioriteiten. De samenwerking op regionaal niveau is een onmisbare schakel in dit voornemen. Hiervoor gaat gewerkt worden met grensliasons. Grensliasons zijn functionarissen van de veiligheidsregio's en de Duitse (en Belgische) crisiscentra die bij een grensoverschrijdend incident naar het crisiscentrum van het buurland gaan om daar als verbindingsofficieren o.a. informatie gaan verstrekken, uitleg geven over de werkwijze in het thuisland en contacten te leggen. De grensliason wordt ingezet ten behoeve van de (boven)regionale crisisbeheersing. Bij incidenten met een grotere (landelijke) impact, gaan er andere mechanismes werken. Naast een grensliason gaat een operationele functionaris vanuit Twente mee. De operationeel leider bepaalt welke functionaris wordt ingezet met welke taak.
- 2.2.6 Conform reguliere procedure wordt het RBP KKE Lingen op dit moment geactualiseerd. Het doel van het RBP KKE Lingen is het op een gestructureerde wijze ordenen van taken, bevoegdheden en plannen van de verschillende bij het (dreigende) stralingsincident betrokken overheden, hulpdiensten en organisaties. Het plan is bedoeld voor operationele en bestuurlijke functionarissen die te maken kunnen krijgen met een (dreigend) stralingsincident met effecten op Nederlands grondgebied. Op dit moment wordt op landelijk niveau gewerkt aan de zogenoemde 'sleutelbesluiten'. Een sleutelbesluit is een vooraf, met alle relevante betrokken partijen, getoetst besluit waarmee de veiligheidsregio's maatregelen kunnen uitvoeren als er nog geen passend CETsn advies ligt én het noodzakelijk is om direct maatregelen uit te voeren. Deze sleutelbesluiten worden opgenomen in het RBP KKE Lingen, dat eind 2019 of begin 2020 gereed is.
- 2.2.7 De Veiligheidsregio Twente heeft de rampbestrijdingsplannen van Urenco Gronau en Brennelement-Zwischenlager Ahaus bekeken. Op basis hiervan hebben we geconcludeerd dat er voor Urenco Gronau in de meest extreme situatie effecten in Nederland kunnen optreden. De scenario's zijn vergelijkbaar met Urenco Almelo. De veiligheidsregio Twente gaat hiervoor planvorming ontwikkelen waarbij wordt aangesloten bij het rampbestrijdingsplan Urenco Almelo. Voor Brennelement-Zwischenlager Ahaus wordt in het rampbestrijdingsplan geen uitspraken gedaan over de effectafstanden, die wordt situationeel bepaald. De veiligheidsregio Twente heeft in overleg met de ANVS geconcludeerd dat er geen (fysieke) effecten zijn in Twente. Hiervoor wordt dus geen extra planvorming opgesteld. Voor ANF zijn geen fysieke effecten over de grens te verwachten waardoor planvorming niet noodzakelijk is. Wel kan er zowel bij ANF als bij Brennelement-Zwischenlager Ahaus sprake zijn van maatschappelijke onrust, zie hiervoor punt 2.2.2.
- 2.2.8 In 2015 is door Veiligheidsregio Twente in samenwerking met de gemeenten Dinkelland en Losser de predistributie van jodiumtabletten verzorgd aan inwoners tot 40 jaar in het gebied binnen de 25 km zone van de kerncentrale Emsland. In 2017 heeft het ministerie van VWS de predistributie van jodiumtabletten verzorgd aan inwoners tot 18 jaar in de 100 km zones rond de kerncentrales in Borssele, Doel, Tihange en Emsland. Dit betreft het resterende deel van Twente. Zwangere vrouwen worden middels verloskundigen erop geattendeerd dat zij jodiumtabletten kunnen verkrijgen bij de apotheken.

In 2019 worden de onderstaande acties opgepakt:

- Nooddistributie. Het landelijke plan is omgezet naar een Twents plan. Hiervoor moet een implementatieplan worden opgesteld.
- De WHO-richtlijn waarin aanbevolen wordt om jodiumtabletten te verstrekken aan hulpverleners die in mogelijk radioactief besmet gebied worden ingezet (noodhulp, meetploegen) zal op nationaal en regionaal niveau worden geïmplementeerd. Distributie aan hulpverleners wordt gekoppeld aan nooddistributie.
- Special locations (scholen en kinderopvang in 25 km zones + residentiele jeugdzorg in geheel Twente). Dit wacht op actie vanuit het ministerie VWS. De voortgang wordt in het komend overleg van de NCS-beheergroep besproken
- Predistributie in 25 km zone (Dinkelland en Losser).

2.3 Opleiden, trainen en oefenen

- 2.3.1 De criteria benoemd in 2.2.2 is input voor het seminar meldkamers dat in oktober plaats vindt. Deelnemers hieraan zijn de meldkamers Twente, Noord-Nederland, Apeldoorn en Leitstelle Emsland, Emden, Grafschaft Bentheim en Regionalleitstelle Ostfriesland. Daarbij zal het vroegtijdig informeren van elkaar, ook bij mediagevoelige onderwerpen, aan de orde komen. Doel van dit seminar is dat er duidelijke afspraken moeten worden gemaakt over wanneer de meldkamers elkaar informeren. Basis voor deze afspraken zijn wat ons betreft de criteria die worden opgesteld zoals beschreven in 2.2.2. Indien op dit punt overeenstemming wordt bereikt, kan dit worden geïmplementeerd. Op landelijk niveau wordt ook gewerkt aan een 'meldprotocol' tussen de Duitse en Nederlandse meldkamers.
- 2.3.2 Op 3 of 4 oktober vindt er een masterclass stralingsincidenten plaats op strategisch niveau. Deze masterclass wordt gegeven door het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV). Hierbij is aantal burgemeesters, operationeel leiders, bestuursadviseurs, communicatieadviseurs aanwezig. Deze leden van het crisisteam worden aangevuld met een algemeen commandant communicatie en een Directeur Publieke Gezondheid.
- 2.3.3 In de eerste week van november 2019 vindt in Duitsland een zogenaamde stafoefening plaats, waarbij de kerncentrale, de Landkreis Emsland en de deelstaatministeries in Nedersaksen deelnemers zijn. Doel van deze oefening is het testen van de communicatielijnen in Duitsland. Als aanvulling op deze oefening, willen we dan ook de Duits-Nederlandse communicatielijnen testen.
- 2.3.4 Door Duitsland is aangegeven dat er in 2020 een gezamenlijke oefening met Duitsland plaatsvindt, waarbij Veiligheidsregio Twente één van de deelnemers is.